Tečaj XV. **NOVICE** List 28.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako **sredo** in **saboto**. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 8. aprila 1857.

Véliki zbor c. k. kmetijske družbe krajnske

je zavoljo dunajske razstave, ki bo v pervi polovici mesca maja, kadar je navadno vsako leto véliki zbor kmetijske družbe v Ljubljani, preložen na poznejši čas, ki se bo ob svojem času še na znanje dal.

S tem oklicom pa ob enem opomnimo tiste, ki želijo udje kmetijske družbe biti ali kteri mislijo, da so po svojem velikem trudu za sadjorejo vredni sreberne društvene svetinje, naj se v obojni ti zadevi oglasijo pri gosp. predstojniku kmetijske poddružnice tistega kraja, kjer stanujejo.

Tudi prosimo tiste gospode ude naše kmetijske družbe, kteri bojo na Dunaj šli in se udeležili z razstavo združenega slovesnega kmetijskega zbora, naj nam do 25. tega mesca to povejo, da jih bomo môgli dunajskemu razstavnemu zboru kot pooblástence in zastopnike za krajnsko dežélo priporočiti.

Odbor c. k. kmetijske družbe v Ljubljani 4. aprila 1857.

Kako se murve cepijo.

Murve se dajo sploh na tri mnogoverstne viže cepiti, namreč s pišaljko, za kožo, in s popkom ali očesom.

Pravi čas za cepljenje je od začetka malega travna, kar se pa po razločku podnebja in pomladanske toplote pred ali poznej zgoditi utegne. Ne bom govoril tù od ravnanja pri cepljenji, kar je že občno vsem kmetovavcom dobro znano; opomnil bom tukaj samo, v kterih krajih je boljše tako ali tako cepiti, in kakošnim murbnim drevescom se to ali uno bolj prileže.

Narpopred moram opomniti, da se cepiči na čverstih, mladih in zdravih, in na zračnem kraji rastejočih murvah vrezati morajo; zakaj mladike od take murve, ki v mokri in močni zemlji ali v senčnem kraji raste, se bodo težko prijele. Gledati gré dalej na pleme murvino, kakor tudi na perje poprejšnega leta, da se dobra murva zredí, in da ni treba drevesca vnovič cepiti.

S pišalko *) cepiti gré v presadišu rastejoče drevesce v 2. ali v 3. letu po presadbi. Tudi na odrašenih drevescih se dajo dvé ali tri enoletne mladike, ki so se v ta namen na verhu drevesa pustile, s pišalko cepiti, če je cepljence za kožo veter, žival ali dež poškodoval, ali če se je tako slabo cepilo, da je cep vsahnel. Tako drevesce bo nove mladike pognalo, ktere se, kar jih je preveč, odrežejo, ostale pa cepijo s pišalko. Tako ravnaje se ni bati, da bi drevesce konec vzelo, in tudi ga ni treba v tretjem letu vnovič za kožo cepiti.

Na to vižo se tudi s srečnim nasledkom cepijo brez razločka vse tiste odrašene drevesa, ktere so se ko divjaki v presadišu zredile in potem za zmiraj presadile. Tako se drevesca nar ložej in gotovše obvarujejo nevarnosti, kteri so pri cepljenji za kožo podveržene. Brez dvombe se ta način murve cepiti, ki so se ga murvoredniki skorej povsod poprijeli, ko posebno koristen kaže. Tista murva, ktera bi, za kožo cepljena, še li v 10. letu po saditvi perja dajala, ga daje, čeravno v manjši meri, že v 6., narpozneje v 7. letu. Opazi se pri tako cepljenih murvah, bodi si, da so v presadišu ali na njivah požlahnjene bile, da nikoli tako visoke in debele ne zrastejo, kakor za kožo cepljene. Skerben in umen murvorednik ne gleda le samo na lego, podnebje, in lastnost zemlje, v kteri murve saditi hoče, ampak tudi na to, da murve tako cepi, da se mu gotovo primejo. Po navadi se s pišalko cepi v goratih in pustih krajih, kjer bi se murve le z velikim trudom in neprenehljivo skerbjo in obilnim gnojem visoke in debele priredile.

Cepljenje za kožo se izpeljuje na deblu ali na vejah 6 ali 7 let starih murv, ktere so se v teh letih dobro redile in umetno obdelovale. Na tako vižo se cepijo tudi odrašene ali zavolj dobitve boljšega perja v drugič požlahnjene murve, divjaki in bolehne drevesa, da zopet ozdravijo in čversto rastejo.

(Konec sledí.)

*) S pišalko se cepi, če se na sočni mladiki pišalka z dvema očesoma uvije, sleče in na drugo enako debelo mladiko natakne; pa gledati je, da pišalka ne poči. Cepijo se tako drevesa gladke kože: oljka, murva, lemone in pomaranče.

Kmetijske skušnje.

(Kdaj naj sejemo?) Setev jarine naj se ravná po lastnosti zemlje, po toploti kraja in po naturi sadeža. Napačno je, ako ječmen spomladi v ilovnato zemljo že sejemo, dokler se ni zemlja dovelj ogrela. Sočivje (grah, bob, grahoro) se morajo pa vselej kmali saditi, če tudi je zemlja še mokra in merzla; zakaj kdor sočivje pozno sadí, bo manj pridelal, pa tudi zernje se rado iztresa. Tudi ovsu in jari reži se kaj takega rado godí. Sploh se različne zemlje ne smejo eni čas obsevati, — drugačna zemlja, drugačen čas. — Tako, postavimo, se mora na težki (ilovnati) zemlji v jeseni zgodaj, spomladi pa pozno sejati, na lahki (pešeni) pa naj se v jeseni pozneje, spomladi pa poprej seje ko na ilovnati. Na rahli in lahki pešenki se ima spomladi posebno zato zgodaj sejati, da pride setvi že zimska vlaga (mokrota) v dobro; zgodnja setev v jeseni se pa težki, ilovnati zemlji zatega voljo prileže, da se more še pred zimo dobro ukoreniniti; slabo ukoreninjeno žito v ilovnati zemlji pokončá kaj rada zimska moča, ktera večkrat nadlegova polje. — Tudi na toploti kraja je veliko ležeče; če merzleji je kraj, toliko pozneje je spomladi sejati. Mnogoteri kmetovavci se ravnajo pri spomladanski setvi po tem, ali že poganja to ali uno drevó, to ali uno germovje. Reči moramo, da ni prazna ta, ker je gotovo znamenje, da je zemlja že dobro topla.

Koliki razloček je med pozno in zgodnjo setvijo, se posebno očitno vidi na lanu. Pozno sejan lan ni ne za predivo ne za seme tako dober kakor zgodej sejan. Tudi pozno sejano jaro in zgodej sejano ozimno žito dá veliko slame, — nasproti pa pozno sejano ozimno in zgodej sejano jaro žito več zernja.

Etimologične drobtinice.

Nabral Davorin Terstenjak.

Béšata, Bišati, na Béčù.

Dve milji od Menguša na Kranjskem izvira Béšata, Bišata, kakor Valvasor piše: „sonst gar ein stilles Wasser, das mit einem leisen Gange fortschleicht“, samo ob deževji je silna. V vasi Zbile pri Smeledniku teče vrelčina, kteri ljudstvo pravi Béč in mestu „na Bečù“.

Kako neskončno važno je to ime!

Béč naravnost izrazuje zvir, vodo in enake sorodne pomene. V sanskritu najdem bek'a „Regenwasser, in Regenzeit“, na Štirskem sem čul od kmeta Kobaléta iz slovenjebistriške fare, kteri mi je enkrat čez breg pot kazal: „Gospod! jaz se ne morem tako hitro bekati, kot Vi.“ Na vprašanje: kaj „bekati“ pomenuje? mi odgovorí: gibati.

Na Moravskem teče reka Bečva; v češčini pomenuje bečva, sod, Fass, in bečvar, „Bötticher“ po pravem: „Wassergefässmacher“ in bečve, Wassergefäss, kakor hydria, „Wassergefäss“ od ὕδωρ, voda. Sem spada slovenska beka, „Wasserweide“, toraj beko-vodo ljubeče drevó, primeri nemško: Salweide, lat. salix in sansk. Sal, „fluere“ teči, slov. Sola imena rek na Kranjskem, Ogerskem in Poljskem.

Poglavitno mesto našega cesarstva (Dunaj) se velí pri Jugoslovanih Beč, in za Rimljanov se je velelo Vindobona, to je poznamlovanje sosednih keltiških Bojev, kteri so se tudi po zapódenji Slovencov v Beču naselili bili. Vindobona pomenuje: Vindov, to je, Slovencov Beč, keltiški: bona, „Flussmündung, Quelle“ (Adelung Mithrid. II., 48), staronordiški: buna „scaturigo“ (Grimm III., 783), basbretonski: bonn „borne“, bavarski: Wanne, „fliessendes Wasser“ (Schmeller IV., 83), sansk. vana, „aqua“ slov. bona, bana voda, jezero, muža, česk. banje „Wasserwerkzeug — Kahn“ cerkvenoslov. banja „balneum“, češki: banka „Gänschen“ prav za prav: Wasserbewohnerin, analogišno kakor νησσα od korenike snu „fluere“, ati, anti, antja, atja, utja, utva, Ente itd. iz korenike at, ali ant.

Kdo more tajiti, da je kritično jezikoslovje neskončno velik pripomoček zgodovinoslovcu! Kako bogat je nekdaj bil jezik starih Slovencov! Ali niso ti ostanjki starega prebogatega našega jezika vredni, da jih v zlate renje (okvire, Rahmen) oblečemo?

Povestice.

Véliki petek.

Bil je zaspan, oblačen dan. Goste snežinke padajo izpod sivega neba in belijo rumeno-zelenkasto trato in pisani gojzd. Goste smreke se šibijo pod težko odejo, le stare verbe ob potoku šterlé svoje ravne šibe v pušobni zrak.

Véliki petek je, — in akoravno zunaj mête in ojstra burja piše, je vendar farna cerkev skorej polna pobožnih, pa skorej bi rekel, da bilo je več možkih kot ženskih. Al kdo se bo temu čudil, ker vsak dobro vé, koliko imajo ženske o teh dnevih opraviti, preden je vse za praznike pripravljeno.

Pa ko bi kdo z menoj v Bukovico šel, vidil bi dekle, kteremu ni ravno viditi, da bi imelo posebno veliko opraviti. — Bukovica je ozka dolinica kake pol ure od fare. Sam ne vem, zakaj ji pravijo Bukovica, ker bukve skor v nji najti ni. Na koncu dolinice je pa gojzdnarjeva hišica in v hiši pri oknu tisto dekle, ki že praznuje, akoravno je ragla pri fari še le k večernicam odraglala.

Deklica ni vesela, — z nepremaknjenim očesom gleda rumene sternade, ki se pod oknom klaverno skupej tišé, in včasih ji celó kaka solza izpod dolzih obervi uide. Dekle je Anka, starega gojzdnarja Martina edina hčí. Pa zakaj je neki danes tako žalostna? saj se ji ni nič hudega pripetilo, marveč bi mislil, da bi mogla biti vesela, ker o praznicih ima Janez priti.

Janez je zal, pošten fant, Anki dobro znan. Pa kako bi ji ne bil znan, saj sta od mladih let, kar so Janezu starši odmerli, vedno skupej bila. Gojzdnar Martin je dečka k sebi vzel, otroka sta se pod verbami skupej igrala in se ko brat in sestra ljubila.

Kar sta si otroka bila — tudi fant in dekle nista pozabila.

Zdaj se pa že skorej eno leto nista vidila; šel je Janez v gojzdnarsko šolo; hotel je biti gojzdnar. Prosto življenje v zelenem gojzdu mu je kaj zeló dopadlo in tudi Martinu je bilo to všeč, ker leta so mu že branile svojo službo opravljati. Janez bo moj zet in moj naslednik — si je stari gojzdnar vesel mislil.

Ne vém, koliko časa bi bila še Anka rumene sternade gledala, ako bi ne bili oče, ki so ravno iz gojzda prišli, v hišo stopili.

„No, Anka! kaj ti je, da se tako klaverno deržiš, kakor da bi ti bile pute kruh snedle?

„„Nič, oče! saj nisem žalostna; sem le mislila, kako je bilo lani osorej vse drugač.““

„Se vé da Janez je bil še domá! No, pa le poterpi; saj v nedeljo ima priti. Do Mlinarjevih mu morem iti z vozom naproti; pot je gerda, sneg jo je zametel.

Ko bi ne bil gojzdnar ravno puške nabijal, bi bil lahko vidil, kako je Anko pri njegovih zadnih besedah rudečica oblila.

„Pa mi je že prav ljubo, da Janez pride“ — nadaljuje Martin — „saj se že ne morem več uperati. Vse bi že bilo, ako bi le toliko jeze ne vžil s temi potepúhi. Sinoč so celó sultanu zavdali in mi ovco z jagnjetom odnesli, — se vé, tudi ciganu — o praznicih pečenka diší. — Ne bi rekel dvakrat, da ni bil spet Turkov Boštjan, — pa naj mi le spet pride, jaz mu bom že posvetil; gotovo bo pomnil, kdaj je zadnjo pečenko iz mojega hleva jedel.“

Anka očetovega kreganja ni poslušala, ker se je spet na okno naslonila.

„Oče! jaz nikdar ne pomnim še take žalostne vélike noči“ — poprime spet Anka besedo.

„„Zakaj je žalostna?““

„Vsako leto so na moji gredici že velikonočnice cvetele; le letos jih je mraz zaterl in tudi stara verba pri studencu ni še pognala rumenih mačic, akoravno je cvetna nedelja že minula.“

„„Stara verba tudi menda nikoli več cvetela ne bo; saj komaj še po koncu stojí, in če burja ne odjenja, jo morebiti piš še nocoj podére.““

„Prav smili se mi ta verba — stara moja prijatlica; ako bi nje ne bilo, bi mi zmiraj kaj manjkalo.“

„„Kakor vsaki stvari, ljuba moja, je tudi njeni čas prišel, in — — —

„Oče! li slišite sovo, kako uka v starem dobu; tako strašno še nikoli ni ukala.“

„„Kaj ti je danes, dekle! da si tako plašno? Naj sova uka, če se ji ljubi.““

„Jaz sama ne vém, pa nepopisljiva tesnoba mi serce teží in zadnjih sanj se nikakor ne morem odkrižati.“

„„Oj, pusti to! Ni dobro, če si človek sam serce teží. Moli in pojdi spat.““

„Mar Vi še ne greste?

„„Jez še ne; je še le devet ura, in danes ga moram v pest dobiti; hoćem mu pečenko zasoliti.““

„O ljubi oče, ne hodite, saj danes ne! Le pomislite véliki petek je in ponoči!“

„„Ravno zato grem danes, rokovnač me ne bo pričakoval, in jez strahú ne poznam.““

„Vendar, lepo Vas prosim, ostanite domá, zavolj mene ostanite!“

„„Morebiti kmalo spet pridem, gledat pa vendar le morem iti. Lahko noč!““

To reče in obleče kožuh; dene kučmo na glavo, vzame pušo na ramo, in gré počasi iz hiše.

Anka, ko svojo molitev opravi, gré k pokoju. Prijeten sen jo kmali izmakne težavam vsakdanjega življenja.

Že čez dve uri je stal Martin na preži, pa žive duše ni slišati. Gosti oblaki so zakrivali polno luno. Bila je tma kot v rogu. Martina je jelo že zebsti in že je mislil stražo zapustiti — kar se zaslišijo hitre stopnje po zmerznjenem snegu.

Martin sapo na-se vleče in posluša, — stopnje se bližajo in Martin vidi černo podobo pred seboj. „Kdo si!“ zavpije. Podoba obstojí, molči in stopi en korak nazaj. „Kdo si!“ Martin še enkrat zavpije, pa zadnja beseda se skorej ni več slišala, ker puška je že počila in tri prav drobne kroglice so iz cevi zletele.

Pa tudi drobna kroglica pot do serca najde.

„O Jezus in Marija!“ — se zasliši in podoba se zverne na tla.

„Čigav glas je to?“ zakričí gojzdnar in skoči bližej.

„Oče Martin!“ zastoče ranjeni.

„Si li ti Janez!“

„Da, jaz sem; o Bog! o Anka — moja mila Anka!“ — To so bile njegove zadnje besede.

Gojzdnar ostermí; kot siva skala stojí zraven mertvega in potem se poleg njega zgrudi.

Gosti oblaki se pretergajo, luna pomoli iz njih svoj bledi obraz in obsije dvoje bledih obličij, v kterih ni več življenja. —

Čez sneženo polje jezna burja brije; iz gojzda se sliši čuden vriš; stare smreke stočejo in s svojimi verhovi strahobno kimajo in v votlem dobu sova žalostno uka: uhu, u-hu-i.

Iz farnega zvonika se pa razlegajo počasni udarki dvanajste ure.

Eno leto je minulo. Prišla je spet velika noč, — pa je bolj prijazna memo lanske. Lastovke so že priletele od juga in pripeljale sabo milo pomlad; kukovica v gaji že kukuje. Le v Bukovici ni pravega veselja; sicer rumeni sternadi še skaklajo, pa se ne deržé več tako klaverno in na zapušeni gredici tudi velikonočnice spet cvetó; — le hišica je zaperta in zapušena. Vélika sabota je. Zvonovi vabijo k slovesnemu ustajenju; pojmo tje; znabiti, da tam najdemo svoje znance.

Na griču leží cerkev in na njeni desni strani ležé tikoma grobi trije. Stranska dva imata modra križica in nad njima raste rožmarin, na srednjem rastejo pa velikonočnice in na belem križu je napisano: „Anka, v miru počivaj!“

Fr. Erjavec.

Pripovedka o somovici ali o „jelenskem zelji“.

(Iz Varažd. okolice.)

V 23. listu letošnjih „Novíc“ je gosp. Pohorski povedal kar je zvedil o mescu. Med drugimi pravi, da pri mesecu dozorí somovica, to je, ona čudovita trava, ktero jelen jé in nikdar ne zbolí. Tudi jaz sem slišal tukaj v Varaždinu od tega zelišča pravlico, ki jo v tistem narečji slovenščine povem, v kterem sem jo slišal pripovedovati, ker kar je národnega, naj bo tudi v pismu národno.

Jenput je bil jen doktor vre [1]) jako star i jako vučen človek. Jenput išel je vu lov, da se malo sprejde, i gda [2]) je išel po šumi, na jenput zagleda, gde je jelen jel jelensko zelje. A on je poznal jelensko zelje i znal je, da, ako bi njega jel, bi navek zdrav bil. Išel je tam pak si je natrgal pun robec toga zelja. Došel je dimo [3]) i rekel je slugi: „Čuješ ti, jeli buš ti ono spunil, kaj ti bum ja rekel? Ako buš ti to včinil, buš z menum skup srečen.“ A on velí: „Zakaj ne? ja bum 'se včinil, kaj mi buš rekel.“ I rekel mu je: „Ti mene čisto na male falate [4]) zreži i onda me vu jednu drvenjku [5]) postavi i na 'sakoga falata deni zelje i onak me složi i ne smeš me predi dojti glet [6]), nek onu istu vuru on isti dan za tri frtalje [7]) leta tak, kak da je dete vu vutrobi materini, i tri frtalje ga mora nositi; tak ti mene ne smeš dojti predi glet. Ako buš tak včinil, buš srečen, kajti ja bum onda za naveke živel i navek bom mogel zvračiti 'sakoga človeka.“ I on ga je tak postavil i pokril vu drvenjki i zatisnul, da ne je mogel zrak friški nuter dojti. I 'da je jenput išel ov sluga po jedni šumi, zestal se je z vragom, i rekel mu je vrag: „Idi onoga tvojega gospona, odtekni od one drvenjke, drugač ti bude vumrl.“ I sluga je došel i odprl je ovu drvenjku i videl ga je gde vre je čepel, kaj ti je štiri dane predi došel, neg mu je termin bil. Onda se je zrušil i rekel je: „A ti nesrečni sluga, zakaj si ne svoju reč obdržal? I još dan današnji bi živel, da bi ga bil na terminu odteknul.“

O mesecu sem tudi več slišal pripovedovati, pa za gotovo za zdaj več ne vem, kakor to, da tukaj okoli Varaždina je ta vera, dokler je mlaj, ali kakor tukaj pravijo mladi mesec, more vsak dobiti to, kar meseca prosi. Zato se nekteri gledé na mesec primejo za žep in ružijo z denarji govoreč: „kuliko penez je vezda v žepu, tuliko da navek imam“. Drugi pa, kterim že starost prihaja, govoré: „mladi moj mesec, pomladi ti mene kak si sebe“; — „gda tebe kača piči, mene glava zaboli“.

M. Valjavec.

[1]) Vre (ali) več, to je, že; [2]) gda ali 'da, to je, kadar; [3]) dimo ali domov, domom, to je, domú; [4]) na male falate, to je, na drobne kosce; [5]) drvenjka, to je, vagán; [6]) glet okrajšano namesto gledit, to je, gledat; [7]) frtalj, to je, četvrt iz nemšk. Viertel; [8]) zestati se s kim, ali koga, to je, srečati koga.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Tersta. Zadnjič smo obljubili kaj več povedati od slovesnosti, ki je bila 30. dan p. m. v spomín, da so začeli gojzd v Komenski in Nabrežinski občini na Krasu gojzd zasejati. Že leta 1827 — piše „Osserv. triest.“ — in morebiti že poprej se je tù in tam skušalo, goli Kars obdelavati, al manjkalo je dnarja pa tudi prave volje za to. Leta 1852 se je ustanovila posebna družba s sedežem v Sesani, ki si je postavila važno nalogo, pusti Kras sčasoma predelati v rodovitno zemljo. Teržaška mestna županija je podarila 1000 fl., da bi se zareja drevja v okolici teržaški začela. Ta mestni donesek se bo kmali pomnožil s tistimi 600 fl., ki jih je vitez Dom. Roseti določil v darilo takemu kmetu ali več kmetom skupej, ki bojo v okolici teržaški gojzd (šumo) zasadili. Zraven teržaške občine (soseske) se je po lepi marljivosti, ki jo kaže deželni poglavar baron Mertens v tem početji, zdramilo več druzih sosesk, da se bojo lotile tega obdelovanja. Goriška kmetijska družba je določila 200 fl. vsako leto za pogojzdevanje Krasa in predsednik njeni žl. gosp. Persa še posebej 100 fl. vsako leto. Mesca maja l. l. so v ta namen v Sesani poseben odbor izvolili, kterega predsednik je bil teržaški mestni župan vitez Tomasini izvoljen. Gori pohvaljeni deželni poglavar je obljubil krepko podporo tej družbi in 20 cekinov je določil v darilo vsaki soseski, ki se bo v zaréjevanji gojzda posebno pridna skazala. Koristno to početje pospešiti sta si tudi fajmošter v Roču gosp. Urban Gollmayr in predstojnik Komenski gosp. Alojzi Polej veliko prizadjala; vse soseske okraja Komenskega so se zavezale, da bojo nekoliko goličav zasadile z drevjem. Občina Komenska in Nabrežinska ste se že lotile tega hvalevrednega početja, in 30. dan p. m. je bila v praznovanje veselega začetka gori omenjena slovesnost, ktera se je končala s kosilom, h kteremu je gosp. deželni poglavar povabil vse, ki so pričuječi bili pri pervi zasadbi in pa župane mnozih sosesk.

Iz Ljubljane. V koncertu, ki ga je v saboto zvečer v reduti napravil gosp. Anton Nedwěd, sedanji učitelj petja v učilnici tukajšnega filharmoniškega družtva, je pevski kor, združen z nekterimi gosp. družbeniki filharmoniškega družtva, med mnogimi nemšk. pesmami pél tudi venec slovanskih národnih pesem, ki ga je gosp. Nedwěd spletel iz 25 najlepših slovenskih, horvaških in českih pesem. Kakor je bilo čez in čez polno koncertišče, tako izverstno je dopadlo od konca do kraja skor vse kar se je pélo. Kakor so se odlikovali posamezni pevci, posebno izverstna tenorista, kterih eden je kaj ljubko pel „Kje dom je moj“, tako možko se je odrezoval tudi ves pevski kor; razodeval je očitno: kakošen mojster ga je izučil in izuril. Filharmoniška družba more res vesela biti, da ima učitelja, kteri je v kratkem (gosp. Nedwěd je menda še le ob vseh Svetih prišel iz Prage v Ljubljano) osnoval tako obilen in tako krepák pevsk kor. — Gosp. prof. dr. Strupi iz Prage je prišel te dni v Ljubljano, kjer bo čez Velikonočne praznike ostal.

Novičar iz raznih krajev.

Po cesarskem dovoljenji od 3. jan. in 3. marca se bo v Galicii spet več novih železnic napravilo in sicer: iz Lvova (Lemberga) do Przmysla, iz Lvova čez Brod do rusovske meje, iz Lvova na desni breg Dnjestra in odtod na ravno tem bregu čez Černovice do meje Moldavske, in iz Przmysla na desni breg Dnjestra. — Predsednik dunajske razstave je unidan vélikemu zboru dunajske kmetijske družbe na znanje dal, da se utegne iz vseh doneskov nabrati blizo 90 000 fl., s kterimi se bojo mnogoverstni stroški razstave lahko poravnali; naznanil je tudi, da po napovedbah, ktere so odboru došle iz raznih dežel, se more v razstavo pričakovati najmanj 500 goved, 100 kónj, 300 ovác in 100 prešičev. Lepo število same izbrane živine! 4 orale velik prostor je za-njo pripravljen. — Bere se, da že letošnjo pomlad bojo začeli v Galicii na meji rusovski terdnjave zidati in da bojo vojake rabili pri vsem tem delu. — Iz Pariza se piše, da si francozka in angležka vlada prizadevate srednici biti za poravnanje razpora med avstrijansko in sardinsko vlado, in da ste obé poslednje vladi to posredovanje rade sprejele. — V Alesandrii bo sardinska vlada napravila taborišče za 20.000 vojakov; al „Gazzetta milit.“, orgán vojnega ministra, terdi, da to ne pomeni nikakoršnega kljubovanja, ampak je le navadna, vsakoletna vojaška vaja. — V Parizu so zasačili spet puntarijo in v mestu in bližnji okolici zaperli več deležnikov. — Iz Černogore ni še mogoče zavolj različnih naznanil nič prav gotovega zvediti; edino to je gotovo, da dvé stranki si stojite hudo nasproti in da ima knez Danílo mnogo veljavnih možakov zoper sebe; da pa je tudi bivši njegov tajnik gosp. Medaković že v zaporu, se iz različnih pisanj ne more za gotovo zvediti. — Kmali se bojo v Moldavi in Valahíi godile važne rečí, ker so volitve poslancov v deželni zbor, ki ima prihodnjo osnovo teh dveh dežel ustanoviti, že razpisane in si rusovska in francozka vlada prizadevate — turški vladi nasproti — dognati zedinjenje obeh dežel pod eno oblast. — Pri volitvi deržavnega poslanca v Kilderminstru na Angležkem so se unidan tako hudo stepli, da so enemu, ki je želel za poslanca izvoljen biti, skor glavo razbíli; več sto drugih oséb pa je manj ali huje ranjenih razsajočo derhal zapustilo. — Švajcarsko-pruski klopčič še ni izmotan. — Iz Amerike pride v Sevastopolj neki gosp. Gowan, ki hoče s posebnimi mašinami saj 40 tistih ladij iz 60 čevljev globokega morja vzdigniti in celih na dan spraviti, ki so jih Rusi ob začetku vojske pred 3 leti potopili in ž njimi vhod sovražnih ladij v luko sevastopoljsko zabranili; vse druge pa, ki jih ne bo moč vzdigniti na dan, bode pod vodo z smodnikom razdjal. V 2 letih misli svoje delo doveršiti; v povračilo svojega truda in stroškov bo prejel polovico tega, kolikor bojo na dan spravljene ladije vredne; večjih ladij, ki so bile potopljene še le eno leto stare, se ceni ena na 1 milijon dolarjev; smodnik mu mora rusovska vlada dati. — Avstrijanska hiša za romarje v sv. deželo bo v Jeruzalemu kmali končana: v vélikem poslopji, 25 sežnjev dolgem in 11 širokem, bo 25 sob, večjih in manjših, za 100 ljudí v sili dosti prostornih. — Tudi iz severnega Švedskega se pripoveduje od takošne lakote, da so v nekterih krajih vidili otroke, ki so svoje lastne perste snedli; mnogo lakote umerlih ljudí pa so našli s slamo v ustih.

Terstenjak-u in Hicinger-ju!

Kdor dragoceno naroda starino
Na dan pospravlja skerbno iz zapaha;
Kdor spomenike svete treblje maha
In davnih vekov razdeli tèmnino;

Kdor dóma razmotruje zgodovino,
Ko iše spričeb slavnih djanj iz praha
In oznanuje, kar je res, brez straha:
Ta ljubi zvésto svojo domovino.

Vidva na čast preljube majke mile,
Darujeta takó vse svoje sile:
Občutke serca in vednósti glave;

Zato pa se v prihodnje vse vremena
Svetila častno bosta Vaj imena —
Ker sta ju zapisala v bukve Slave.

Dr. Lovro Toman.

Pogovori vredništva. Gosp. A. Okišk: Da že poskušate pesmice kovati, je hvale vredno, — al na svetlo še ne moremo ž njimi. — Gosp. J. P.: Pesmica od „žival. ženit.“ je v národnem duhu osnovana; da bi pa bila za natis treba, da jo s kakim vajenim pesnikom dobro zbrusita. — Gosp. J. G. v C.: Radostni smo brali Vaše „jezikosl. pom.“, ki nam razodevajo, da ste terdni v slovenščini in gerščini; al če bomo tako na drobno rešetarili in se celó za take besedice lovili, bomo do sodnega dné se pričkali o slovniških pravilih, in ker vsak svoje in dostikrat ravno nasprotno terdi, bomo zavolj slovnice zanemarili pisanje potrebnih knig. Prav je in treba, da nam je mar za slovnico in za napredek jezika, kteremu so tudi „Novice“ vseskozi zvesto udane, — al „est modus in rebus“. Krepko se v svojem spisu poganjate za „sedaj“ (sadaj) in zametujete „zdaj“. — ali mili Bože! kdor vprašuje s „kdaj?“ dovolite, da se mu odgovarja z „zdaj“. Sedaj, sadaj, zdaj: piši kakor ti je drago; da le to, kar pišeš, kaj veljá in je važno, zanimivo, koristno, podučno, zabavno! Iz vsega pa, kar je v poslednjih 10 letih o slovniških pravilih že dovrélo (ausgegohren), se očitno vidi potreba nove slovnice slovenske, v kteri bi se kritično in brez enostranstva ustanovilo, kaj naj veljá, in ki naj bi tudi bila edina slovnica po vseh gimnazijah. Vémo sicer, da še tudi potem ne bo konca — kakor Čop resnično pravi — „der grammatischen Grübeleien, die bei uns von solcher Wichtigkeit sind!“, vendar bo tak „codex“ saj nekoliko odpravil „prepire brez konca in kraja“. — Gosp. J. V. v C.: Tù sem spadajo tudi Vaše opombice. Pravite, da „naj bi ne delali razločka med iz in z in pisali vselej iz“. Al slovnice in tudi „Novice“ razločujejo „z“ v pomenu „herab“ od iz „aus“, tedaj ne pišemo „iz drevesa“ pasti aus dem Baume fallen, ampak „z drevesa“ pasti. — „Štirsko“, „Štajarsko“ pravite, da ni pravilno, pravilno je „Štajersko“. Zastran „Štirsko“ — poglejte kar je gosp. Terstenjak pisal. Med en in eden ali jeden delamo razloček po slovnicah (glejte „slov.“). Pravite tudi „mnogokrat je napčno, mnogikrat pravo, ker krat je možk. spola; beremo tudi napčno tabart, namesto pravega tobart, ker bart je ženskega spola; pravilno je „s njim“, ne pa z njim“. — — Vse to, kakor smo že gori rekli, dokazuje potrebo edine kritične slovnice, ker vidi se, da dosedanje slovnice vseh teh malenkost niso tako dognale, da bi se ne čuli glasi „pro in contra“.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.